

Ministerie van Financiën, waar het in 1850 in een nieuw opgerichte centrale archiefdienst van het Ministerie werd ondergebracht. Daarna kon de verdeling gebeuren. In een laatste onderdeel behandelt de auteur dan ook waar het documentair kerkelijk erfgoed uit de provincie Guadalajara terechtgekomen is. (Gustaaf Janssens).

dat moederfilms van microfilms bewaard moeten worden in speciaal gebouwde koelcellen, is misschien te verklaren doordat hier mensen uit de bouwsector aan het woord zijn. Ten slotte kan men ook bedenkingen hebben bij de uitspraak van inleider Sophie De Caigny die de eigenheid van de materiële zorg voor architectuurarchieven situeert op het snijpunt van de 'klassieke' conservering en de specifieke zorgen die kunstobjecten vereisen. Is het immers niet zo dat tal van archiefinstellingen (in casu andere gespecialiseerde archiefinstellingen maar tevens gemeentearchieven en zuilarchieven) vandaag zeer diverse informatiedragers beheren en conserveren en bijgevolg evenzeer geconfronteerd worden met specifieke zorgen.

Handleiding architectuurarchieven

Materiële zorg lijkt stilaan een nieuwe hype te worden. Dat is niets te vroeg: dit wezenlijke aandachtspunt van archieven en/of bewaarbibliotheken werd jarenlang grotendeels genegeerd of verwaarloosd. Recent lanceerde het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa), een thema-archief van de Vlaamse overheid onder de koepel van het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) met als doel de opbouw, bewaring en ontsluiting van architectuurarchieven te verbe-

teren, het fraai uitgegeven *Handleiding Architectuurarchieven: materiële zorg*. Deze handleiding werd gebaseerd op een onderzoek naar de materiële zorg van architectuur- en atelierarchieven door de onderzoeksgroep architectuurgeschiedenis en monumentenzorg van de Katholieke Universiteit Leuven. Ze vormt bovendien het tweede deel in een publicatiereeks *Handleiding Architectuurarchieven*, waarvan het eerste deel gewijd was aan inventarisatie.

De term 'handleiding' is wel degelijk van toepassing op deze publicatie, die inhoudelijk mooi gestructureerd is en door alle betrokkenen effectief als dusdanig zal kunnen worden gebruikt. Exhaustief en toch beknopt met interessante praktijkvoorbeelden bestrijkt deze publicatie het hele veld van preservering, conservering en restauratie, inclusief reproductie en ontsluiting van archiefmateriaal en bruikleen voor tentoonstellingen. Er is ook aandacht voor specifieke 'archiefdocumenten' uit de sector van de architectuurarchieven: maquettes.

Klein minpunt is de soms vermoeiende lectuur door het kleurgebruik op bepaalde pagina's (witte tekst op grasgroene achtergrond en omgekeerd). Verder was ik verbaasd te lezen dat Oost-Indische inkt geschikt zou zijn om op de rug van foto's te noteren (klassementsnummer bv.). De uitspraak

Dit neemt niet weg dat deze handleiding tegemoetkomt aan de specifieke vragen die ongetwijfeld ook in de bouwsector bij architecten, aannemers en ontwerpers leven. Ook wie niet tot die sector behoort zal hier zijn gading in vinden.

*Jan Anckaer, Bibliotheek Federaal Parlement
jan.ancaer@dekamer.be*

Handleiding Architectuurarchieven: materiële zorg / Hanne Van Herck. - Antwerpen: Centrum Vlaamse Architectuurarchieven/ Vlaams Architectuurinstituut, 2007. - 197 p. - ISBN 90 809529 66.

Uitdagingen voor universiteitsbibliotheken

Auteur Reg Carr was verbonden aan de meest prestigieuze Britse universiteitsbibliotheken: Manchester, Surrey, Birmingham, Cambridge, Leeds en Oxford. Tijdens de laatste twintig jaar van zijn loopbaan had hij leidinggevende functies in toonaangevende bibliotheekorganisaties zoals CURL¹, SCONUL², JISC³ en RLG⁴. Zo is hij niet alleen een bevoorrechte getuige van de ingrijpende veranderingen in het bibliotheeklandschap in die periode, maar ook een belangrijke acteur. En dat zal de lezer geweten hebben. Het staat buiten kijf dat alle genoemde organisaties uitstekend (pioniers)werk hebben verricht en dat nog steeds doen. Toch is het een beetje vreemd dat er niet één keer over de grens gekeken wordt; het boek baadt in de beste insulaire traditie. Nergens wordt verwezen naar of gealludeerd op vergelijkbare initiatieven of ontwikkelingen in het buitenland. Een ondertitel als 'The British experience' had de lezer kunnen behoeden voor verwachtingen die niet worden ingelost.

Het voorwoord is geschreven door Sir Brian K. Follett, jawel de man van het befaamde Follett Report⁵ uit 1993 waarvan het belangrijkste hoofdstuk gewijd was aan de informatietechnologie. Het loont de moeite het rapport opnieuw te bekijken: toen al werd er een paragraaf gewijd aan het elektronische boek en 'on demand publishing'.

In zijn inleiding somt de auteur de uitdagingen op voor de universiteitsbibliothecarissen ('academic research librarians'). We kennen ze allemaal: stagnerende of teruglopende bibliotheekbudgetten en stijgende kosten, de impact van het internet en de zoekmachines op het zoekgedrag en de verwachtingen van de gebruikers, de noodzaak om aangepaste organisatiestructuren op te zetten, de behoefte aan medewerkers die over nieuwe informatievaardigheden beschikken, het toenemende belang van samenwerking in bibliotheekconsortia (lokaal, nationaal, internationaal), de juridische kwesties (o.a. auteursrecht), de open-access-beweging, langetermijnpreservering, de ontwikkeling van 'e-science'.

De twaalf hoofdstukken kunnen apart gelezen worden en dat is een pluspunt, omdat de relevantie – zeker voor wie niet echt geïnteresseerd is in de organisatiegeschiedenis van de projecten en actoren – toch wat wisselend is. Vier van de twaalf hoofdstukken werden al eerder gepubliceerd. *What users want* (chapter 3) en *The past, present and future of the book* (chapter 7) zijn nu net niet de meest interessante bijdragen. Het boek bevat drie casestudies, alle over Oxford. 'Modernising the Oxford Libraries for the new millennium' handelt over het integratieprogramma dat in 1997 werd opgestart, met als doel de meer dan 40 centraal gefinancierde bibliotheken beter uit te rusten om het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen van het snel veranderende informatielandschap en om de gebruikerdiensten te verbeteren. In 2000 was de nieuwe koepel, Oxford University Services (OULS)⁷, een feit. Het moderniseringsprogramma van de OULS bestreek drie kerndomeinen: (a) integratie en herstructurering van de managementprocessen (strategische planning, financiële middelen, personeelsbeheer, collectievorming, preservering, gebruikersdiensten...), (b) ontwikkeling van een toekomstgerichte e-strategie (een hybride bibliotheekbenadering ondersteund door een state-of-the-art informatietechnologie), (c) ruimtelijke planning op lange termijn. Met een vijfjarenplan werden de doelstellingen van de reorganisatie geïmplementeerd. Hoofdstuk 8 'Library fundraising in Oxford' trekt de aandacht met het verhaal van de geldinzamelactie...die de bibliothecaris van de Bodleian, David Vaisley, organiseerde tijdens zijn ambtsperiode (1986-1996) en die maar liefst 20 miljoen pond opleverde. Daarop volgde nog een '£ 57 million Capital Campaign' De lezer die een dergelijke campagne wil opzetten, rijgt enkele nuttige aanbevelingen en waarschuwingen. De allerlaatste bijdrage 'The Bodleian Library from Gutenberg to Google' bleek de minst interessante, of was er reeds een Oxford moeheid ingetreden?

Vooraf van halfweg de jaren 1990 zorgde de technologische vooruitgang voor ingrijpende wijzigingen in het wetenschappelijke communicatieproces. Geïntegreerde computersystemen maakten nieuwe bibliotheekdiensten mogelijk, en in grote bibliotheken was er vaak sprake van een groeiende convergentie tussen bibliotheken en rekencentra. De hybride bibliotheek kreeg langzaam vorm met nieuwe kernactiviteiten zoals de preservering van zowel

papieren als elektronische collecties, gebruik(er)sonderzoek, personeelsontwikkeling. Ook was er een groeiende trend tot samenwerking, die zich uitte in het ontstaan van bibliotheekconsortia voor de verwerving en de verwerking (o.a. retrospectieve catalogisering) van collecties. Vanaf 2000 komen de vorming van instellingsarchieven en de uitbouw van de volwaardige elektronische bibliotheek meer en meer op de voorgrond. Via haar kernactiviteiten en programma's zoals Elib, stelde JISC samen met RLG en andere organisaties zoals CURL, de Britse wetenschappelijke bibliotheken in staat om hun IT-gebaseerde informatiediensten op de meest efficiënte wijze te integreren. Letterwoorden als FIGIT, JANET, CEDARS, DNER, SHERPA⁶ en ga zo maar door, staan voor projecten en samenwerkingsverbanden die samen met of in de schoot van JISC hebben bijgedragen tot de snelle en radicale transformatie van de Britse wetenschappelijke bibliotheken.

Aparte aandacht verdient het hoofdstuk over de uitdaging van e-science voor de bibliotheekwereld. E-science is een overkoepelende term voor het soort van grootschalig wetenschappelijk onderzoek dat, dankzij de mogelijkheden van het internet, bedreven wordt in een context van gedistribueerde globale samenwerking. Dit onderzoek vergt gesofisticeerde, grootschalige computerfaciliteiten om grote collecties data en wetenschappelijke elektronische informatiebronnen, beschikbaar te stellen. Als bibliotheken hierin een rol willen spelen, moeten ze nieuwe zoekinstrumenten gebruiken (data-mining, middleware) en nieuwe informatie-mechanismen creëren, los van het bestaande bibliotheek-apparaat.

Het boek heeft beslist zijn plaats in elke goede basiscollectie bibliotheek- en documentatiewetenschappen, wegens het historische maar ook het actuele belang van de Britse initiatieven die toegelicht worden.

Katrien Bergé

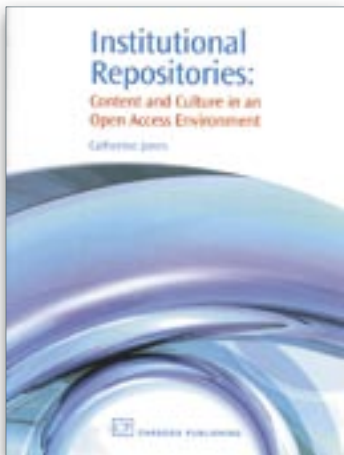
Directrice Bibliothèque universitaire Moretus Plantin - FUNDP
katrien.berge@fundp.ac.be

The Academic Research Library in a Decade of Change / R. Carr. - Chandos, 2007. - ISBN 978-1-84334-245-8.

Noten

1. Consortium of Research Libraries in the British Isles <http://www.curl.ac.uk/>.
2. Society of College, National and University Libraries <http://www.sconul.ac.uk/>.
3. Joint Information Systems Committee, <http://www.jisc.ac.uk/>.
4. Research Libraries Group, <http://www.oclc.org/community/rlg/default.htm>.
5. Joint Funding Council's Libraries Review Group: Report, december 1993. <http://www.ukoln.ac.uk/services/papers/follett/report/>.
6. Follett Implementation Group on Information Technology (FIGIT), [http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/papers/circulars/2-94/Joint Academic Network \(JANET\), http://www.ja.net/](http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/papers/circulars/2-94/Joint%20Academic%20Network%20(JANET).htm).
Curl exemplars in digital archives (CEDARS), <http://www.leeds.ac.uk/cedars/>

- Distributed National Electronic Resource (DNER),
<http://www.ukoln.ac.uk/distributed-systems/jisc-ie/arch/dner-arch.html>
 Securing a Hybrid Environment for Research, Preservation and Access (SHERPA),
http://www.jisc.ac.uk/whatwedo/programmes/programme_fair/project_sherpa.aspx
 7. Oxford University Libraries, <http://www.lib.ox.ac.uk/>.

Institutional repositories

Dit boek behoort tot een serie die tot doel heeft de drukke informatieprofessionaal een gemakkelijk leesbaar en praktisch georiënteerde inleiding te bieden. Het voorliggende werk gaat over repositories: kluizen met digitaal materiaal (publicaties, archiefscheiden, thesissen, examenvragen, onderzoeksdata, working papers...) dat bewaard en beheerd wordt. Het onderwerp is zeer actueel. Sinds enige tijd komen in Nederland organisaties

die een dergelijke repository bouwen en vullen periodiek bijeen, onder leiding van de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek, om kennis te delen en ervaringen uit te wisselen.

In het voorwoord wordt vermeld dat collectionering en preservering, dus *content* en *culture*, de moeilijkste onderwerpen zijn van 'institutional repositories'. "As many experts in the field state, establishing the technological infrastructure is not difficult, as long as the organisation has access to the right technical support". Au! Dat komt hard aan. Komt dat van mensen die geen verstand van techniek hebben, en dan gemakshalve maar beweren dat technische problemen overkomelijk zijn?

Het boek heeft als hoofdstukken:

1. Inleiding: repository structuren;
2. De veranderende informatie-omgeving: de betrokkenen (van auteurs tot gebruikers), open access, en zoekgedrag;
3. Het organisatorische gezichtspunt: technische infrastructuur, collectionering en opleiding;
4. De inhoud: typen materiaal, granulariteit, metadata standaarden en algemene wettelijke aspecten;
5. Onderhoud: digitale duurzaamheid: beleidszaken t.a.v. de collectie, OAIS model, trusted repositories, preservation metadata en technische aspecten;
6. Ervaringen bij drie implementaties;
7. Toekomstverwachtingen;
8. Conclusies.

Hoofdstuk 1 tot en met 5 vormen een structuurschets, een overzicht van factoren die van invloed zijn op het tot stand komen en mogelijk in stand houden van repositories. Repositories hebben een externe waarde voor gebruikers van buiten die toegang krijgen tot gegevens en resultaten van de organisatie (tot en met data publishing) en hebben ook een intern aspect (het beheer van deze gegevens, dat meer aansluit op bibliotheken en archieven). Het beheren van een repository met elektronische documenten houdt een wat ander bedrijfsmodel in dan andere materialen. Een structuurschets is een prima methode om waarom, hoe, wat en waarmee van repositories te beschrijven. Essentiële technische aspecten worden niet verwaarloosd...

Hoofdstuk 6 behandelt de implementatie van drie repositories bij verschillende organisaties. Zo krijgt men er gevoel voor, wat organisaties nu doen en wat organisaties zouden moeten doen. Zo komen de auteurs ook tot best practices en valkuilen. Het is een volstrekt acceptabele, maar heel andere vraagstelling, die niet noodzakelijk convergeert met wat in de eerdere hoofdstukken aan de orde kwam. Om best practices en valkuilen in diverse organisatieculturen te kenschetsen, vind ik wel dat er veel meer dan slechts drie repositories onderzocht zouden moeten worden. Dan was het een heel ander boek geworden, maar dat is een keuze. Hoofdstuk 6 vind ik een lichtgewicht gedeelte.

Hoofdstuk 7, de toekomstontwikkelingen, omvat auteursidentificatie, interoperabiliteit door standaarden en gereedschappen voor massaoverdracht van data onder vereisten aan *digital rights management*, validatie en verificatie (!), geautomatiseerde metadata-extractie, web 2.0 vooruitzichten, *overlay journals* en linking naar externe onderzoeksdataverzamelingen (data sets). Het is helder en concreet, geen fata morgana en het houdt rekening met de technische stand van zaken. Het geeft een bruisend beeld van de ontwikkelingen.

Het boek heeft 198 pagina's tekst bij een normale paginagrootte en een prettige lettergrootte. Een goed uitgangspunt: binnen 200 pagina's melden wat er te melden is. Elk hoofdstuk eindigt met een paragraaf 'conclusions', zelfs het hoofdstuk Conclusions! Voor wie meer wil weten, zijn per hoofdstuk enkele referenties toegevoegd. Het boek is met kennis van zaken geschreven, veelzijdig, kort en bondig, en het is plezierig leesbaar. Het onderwerp is actueel. Aanbevolen lectuur voor al wie met repositories te maken heeft.

K. van der Meer, TU Delft
k.vandermeer@ewi.tudelft.nl

Institutional repositories: content and culture in an open access environment / C. Jones. - Oxford: Chandos Publishing, 2007. - ISBN 978-1-84334-307-3.

